

Yttrande över remiss från Trafikverket avseende Trafikverkets vägledning Miljöbedömning och miljöbeskrivning i väg- och järnvägsprojekt

Sammanfattning

Sveriges lantbruksuniversitet (SLU) ser mycket positivt på att Trafikverket tagit fram en ny vägledning för miljöbedömning och miljöbeskrivning i väg- och järnvägsprojekt. SLU kan använda vägledningen vid undervisning av landskapsarkitekter i hur miljöbedömningar genomförs i olika planeringsprojekt, däribland Trafikverkets planläggnings process av väg och järnvägar.

Är vägledningen användbar?

Vägledningens disposition är tydlig och hanterar de olika frågeställningar man ställs inför som landskapsarkitekt. Att inleda med en förklaring av begreppet är positivt.

Överensstämmer vägledningen med lagstiftning och praxis?

Dokumentet skulle kunna kompletteras med information om konventioner som i olika grad berör miljöområdet. De konventioner som avses är: Barnkonventionen, Landskapskonventionen (ELC), Konventionen för biologisk mångfald (CBD) samt Ramsarkonventionen eller våtmarkskonventionen

Innehåller den tveksamma eller felaktiga tolkningar och skrivningar?

Ingen synpunkt.

Saknas viktiga delar eller är det något som kan utgå utifrån vägledningens avgränsning?

Vägledningen saknar uttryck och begrepp för arkitektur, gestaltning och ord som beskriver rumsliga samband. De flesta förändringar som genomförs för att stödja

transporter förutsätter att landskapet förändras och gestaltas. Vid en genomläsning tycks beskrivningar om en medveten gestaltning underförstådda men är inte tydligt uttryckta. I nuvarande ambitiösa och välskrivna remissutgåva saknas i stort sett helt detta språkbruk, men en aktualiserad vägledning om miljöbedömning och miljöbeskrivning bör kompletteras med detta perspektiv.

Beskrivningen av miljöaspekter funkar den?

Det är positivt att begreppet upplevelse av landskap introduceras vilket kan ge en bredare förståelse för den byggda miljön.

Positivt att begreppen värde eller känslighet används som bedömningskriterier. I många MKB har en värdering av landskap lett till en missvisande beskrivning av vad som har ett högre värde. Alla landskap har ett stort värde lokalt men kan ha olika värden i ett regionalt eller internationellt perspektiv. Att använda känslighet är ett mer objektiva sätt att beskriva påverkan på en funktion eller karaktär i landskapet som harmoniserar med ILKA-metodiken.

Har vägledningen rätt djupt och omfattning med hänsyn till målgrupper?

Överlag relevant och tillgänglig vägledning. Begrepp kopplat till planering, gestaltning och arkitektur skulle användas i högre utsträckning.

Är den lättläst och har en bra balans mellan figur och text?

Mycket omfattande material men välskrivet och pedagogiska bilder. Innehållsförteckningen kan med fördel kompletteras med en visuell guide/sammanfattning av dokumentets avsnitt.

Generella synpunkter

Remissutgåvan av Trafikverkets handbok är omfattande och innefattar många viktiga och kritiska miljöbedömningsfrågor. SLU ingick i referensgruppen för handboken och vid genomläsning ser SLU att de synpunkter som framfördes då i stort arbetats in. SLU vill betona att det är av vikt för den som beställer, upphandlar och genomför miljöbedömningen att planera så att uppgifterna från bedömningar kan komma in i ett eller flera planeringsskeden där uppgifterna kan tas till vara och göra skillnad.

Fakulteten för landskapsarkitektur, trädgårds- och växtproduktionsvetenskap undervisar i landskapsarkitektur och bedriver forskning och inom området. SLUs professionsutbildningar är centrala för universitetets sektorsuppdrag liksom samverkan med aktörer i samhället för nyttiggörande av forskning och bidrag med expertkompetens. Landskapsarkitekt- och landskapsingenjörsprogrammen bidrar särskilt till samhällsbyggnadssektorns kompetensförsörjning.

Landskapsarkitekter som yrkeskår arbetar med att förstå förutsättningar och föreslå åtgärder som bidrar till ett hållbart transportsystem och minimerar negativ omgivningspåverkan. En viktig grundförutsättning för yrkets utövande är att se till hur investeringar i den byggda miljön kan bidra till en positiv samhällsutveckling för såväl människor som natur. För att kunna bidra så behöver yrkeskåren ha kännedom om gällande lagstiftning inom miljöområdet liksom förstå på vilket sätt dessa frågor kan tas om hand och främjas vid en planering. Vägledningen kan användas i undervisningen och vi ser gärna att den även görs tillgänglig på engelska, som är undervisningsspråk för kurser på avancerad, masternivå.

Sidan 16. Behovet av samordning och en ändamålsenlig och effektiv process lyfts på ett bra sätt i dokumentet. I kapitel 2 miljöbedömning, beskrivs en samverkan med kommunal planering. Dock saknar vi ett resonemang om samverkan mellan olika regionala transportprojekt och på vilket sätt en samordning bör ske för att minska den ackumulativa effekten av flera transportinfrastrukturprojekt.

Sidan 21. Yrket landskapsarkitekt har en generell kunskap som samarbetar med olika discipliner. Det är inte ovanligt att landskapsarkitekter antar en specialistroll parallellt med andra i projekten. Att landskapsarkitekters kompetens kan komma till användning för att samordna en MKB är en stor potential i flera projekt. Vägledningen skulle med fördel kunna kompletteras med en rekommendation att arkitekter är en lämplig yrkeskategori för att samordna detta arbete, till exempel på sidan 21.

Sidan 25. I vägledningen beskrivs att ILKA metodiken för landskapsanalys bör användas och att landskap bör beskrivas under miljöförhållanden i MKB. I vägledningen bör det dock förtydligas på vilket sätt redovisningen av landskapet ska göras i bedömningen, se vidare specifika synpunkter.

Specifika synpunkter

Begrepp

Sidan 5. Begreppet landskap saknas. Det används i TRV verksamhet och är definierat i flera dokument.

Begreppet utformning (samt gestaltning och arkitektur) saknas. Ordet beskriver att anläggningarna får en fysisk form med hänsyn till anläggningens tekniska förutsättningar och omgivningens möjligheter. Lägg gärna till.

2 Miljöbedömning

Sidan 10. Faktaruta- Bra nyckelord för att styra arbetet!

Sidan 11. Figur 1 Bra översikt

Sidan 15. Figur 2 Lägg till att förkortningen BMP betyder Betydande miljöpåverkan i bildtexten.

3.4 (Landskapsanalys)

Sidan 25, stycke 2. Otydligt hur konsekvenser på landskapet som helhet bör redovisas i MKB. Det har varit gängse att använda begreppet landskapsbild, vilket bara är en aspekt (den visuella upplevelsen) av landskapet. Antingen bör vägledning finnas om man ska använda landskapsbild eller så bör förslag till annan redovisning göras.

6.4 (Kartläggning av rådande miljöförhållanden)

Sidan 64, stycke 2,3,4. Otydligt på vilket sätt de olika analyserna sammanvägs. Hänvisa till ILKA som en etablerad metodik för att ge en bild av samspelet mellan olika miljöaspekter inom såväl influensområdet som utredningsområdet.

Sidan 72, figur 20. Positivt att begreppet värde/känslighet används som bedömningskriterier. I många MKB har en värdering av landskap lett till en missvisande beskrivning av vad som har ett högre värde. Att använda känslighet är ett mer objektivt sätt att beskriva påverkan på en funktion eller karaktär i landskapet.

6.8 (Skyddsåtgärder och försiktighetsmått)

Sidan 78, stycke 3. För att bidra till uppfyllelse av de nationella miljömålen behöver mer mark sannolikt omvandlas/tas i anspråk tillfälligt, än vad som idag är möjligt inom väg- och järnvägsplanen. Två meningar kan omformuleras för att möjliggöra en högre ambitionsnivå: Eftersom mark inte kan tas särskilt i anspråk för kompensationsåtgärder i väg- eller järnvägsplanen behöver ofta markanspråk utredas i dialog med markägare. *I Rapporten PM Landskapsanpassning- en vägledning ges praktiska exempel på hur markanspråk kan utredas och utformas. (Trafikverkets publikationer; 2021:130).*

Det kan också vara motiverat att utreda kompensationsåtgärder när till exempel projektet medför stora kvarstående negativa miljökonsekvenser eller skada på betydelsefulla värden *eller funktioner eller när en skydds- eller kompensationsåtgärd påtagligt kan förbättra landskapets funktioner.*

Beslut om detta yttrande har på rektors uppdrag fattats av dekan Christina Lunner Kolstrup efter föredragning av koordinatör Linda Ferngren. Innehållet har utarbetats av adjungerad professor Emily Wade vid institutionen för landskapsarkitektur, planering och förvaltning samt biträdande universitetslektor Mari Kågström och professor emerita Tuija Hilding-Rydevik vid institutionen för stad och land.

Christina Lunner Kolstrup

Linda Ferngren